

## Sonoboek: geluid als illustratie

04-06-2016 09:29



**Verrijking van boeken is niet van vandaag of gisteren. Drie decennia terug werd er al geëxperimenteerd met de combinatie van tekst en geluid.**

In de jaren tachtig, toen de elektronische media duidelijk in opkomst waren, werd ook een nieuw analogo mediaproduct op de markt geïntroduceerd: het sonoboek. Dat was een boek waaraan geluid was toegevoegd.



*'In het boek, dat kan een encyclopedie zijn bijvoorbeeld, bevinden zich als aanvulling op de teksten en foto's ook plastic bladen met daarin geperst audiofragmenten. Het bij het plaatje of de foto behorende fragment valt precies op de foto. Met behulp van een aparte afspeeleenheid, de Sonobox, kan het opgenomen audiofragment worden beluisterd. De Sonobox lijkt op een doos ongeveer ter grootte van een gebalde vuist. Er zijn een startknop, een pauzeknop en een geluidssterkteregelaar aanwezig. Om te kunnen luisteren, plaatst men de Sonobox over het betreffende plaatje. Om deze heel precies te kunnen plaatsen zijn er uitsparingen langs de rand van het audiofragment waar vier nokjes van de Sonobox in passen. Wanneer alles op zijn plaats zit schuift men de afspeelknop naar rechts en de naald komt in het begin van de groef. Het wondere van dit apparaat is dat het plaatje stil blijft liggen en dat de naald zich netjes door de groef gaat bewegen. In de Sonobox zorgt een mechaniek ervoor dat de naald zich precies op het goede punt van de groef bevindt. Het geheel van aandrijving en geluidsversterking wordt gevoed uit enkele batterijen. Het geproduceerde geluid voldoet vanzelfsprekend niet aan HIFI normen maar is voor een goede verstaanbaarheid voldoende van kwaliteit.'* (Bron: [Beeld en Geluid](#))



De divisie Naslagwerken van Kluwer kwam via Bertelsmann de technologie van het Sonoboek op het spoor. Kluwer Naslagwerken verkocht drie verschillende encyclopedieën onder de merknamen: *De Grote Oosthoek*, *Summa* en de (Nederlandstalige) *Larousse*. Elk merk bood naast de gebruikelijke jaarboeken ook decenniumboeken aan de perioden 1940-50, 1950-60, 1960-70 en 1970-80. In al deze delen werden plastic pagina's verwerkt met geluidsfragmenten uit het decennium zoals een toespraak van Hitler in het deel 1940-50, een verslag van de watersnood in het deel 1950-60, muziek van de Beatles in het deel 1960-70 en een reportage over de autoloze zondagen in het deel 1970-80.

## Koran als luisterboek

Met dezelfde technologie probeerde Kluwer Naslagwerken eind jaren tachtig een speciale versie van de Koran te ontwikkelen voor de eerste golf van Egyptische en Marokkaanse gastarbeiders. Deze Koran zou worden ontwikkeld als een sonoboek: met een afspeelapparaatje op batterijen, waarmee de dagelijkse gebeden ten gehore gebracht konden worden, of men nu in de woestijn was, op een berg of aan zee. Helaas kwamen de demomodellen niet verder dan Alexandrië, waar de 'Hoge Raad voor Islampublicaties' toestemming voor publicatie weigerde.

## Naar de app

Uiteindelijk is het verschijnsel Sonoboek na de decennium-serie verdwenen. Er zijn nog wel enkele exemplaren van de serie te vinden op Marktplaats. In het nieuwe millennium werd het basisconcept van sonoboek verder ontwikkeld in de richting van digitalisatie, met name voor vogelboeken. Zo heeft de Duitse uitgeverij Kosmos een vogelboek met een hoorstift, een soort iPod, uitgebracht, waarmee 188 vogelgeluiden hoorbaar gemaakt kunnen worden.



En in 2012 bracht de Nederlandse uitgeverij Tirion in samenwerking met Vogelbescherming het boek *Vogelzang* uit met een geluidsboxje en een numeriek toetsenbordje. Toetste je nummer 170 in dan hoorde je de wielewaal. Maar intussen is deze gadget is ook al ingehaald door het tablet, waarvoor bijvoorbeeld een app met vogelfoto's in combinatie met de bijbehorende vogelgeluiden beschikbaar is.



Een tekst kan dus al lang verrijkt worden tekeningen en foto's en met digitaal geluid. Voorlopig is het echter nog wel wachten op ruiken en voelen.

Jak Boumans